

Леонід Шкляр,

доктор політичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України.

Народився 1953 р. на Київщині. Закінчив філософський факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка (1979 р.). З 1979 до 1982 р. — аспірант Інституту філософії АН УРСР. Кандидат філософських наук (1985 р.). З 1982 до 1996 р. — науковий співробітник Інституту філософії ім. Г. Сковороди, а з 1996 до 1997 р. — провідний науковий співробітник Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України. Доктор політичних наук (1996 р.). З 1997 до 2000 р. — головний консультант, завідувач сектору та завідувач відділу Адміністрації Президента України. З 2001 року — начальник відділу суспільних наук ВАК України. З 2009 до

2011 р. — заступник голови ВАК України. За сумісництвом — головний науковий співробітник Інституту політичних та етнонаціональних досліджень НАН України. Професор (2002 р.). Лауреат Державної премії в галузі науки і техніки (2007 р.). Автор майже двохсот наукових та науково-публіцистичних праць з проблем теорії та методології культури, етносу, особистості. Останніми роками коло наукових інтересів пов'язане з проблемами етнополітики та політичних проблем державознавства. Його перу належать індивідуальні та колективні монографії, навчальні посібники, статті в енциклопедичних виданнях. Серед них: «Етнос. Культура. Личність» (К., 1992); «Нариси з історії українського державотворення» (К., 1995); «Вступ до етнодержавознавства» (2002); «Політична історія України ХХ ст.» (у 6 т. — автор двох розділів; К., 2003); «Політичні інститути в процесі реформування системи влади» (К., 2003) та ін. Заслужений діяч науки і техніки України.

СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Двадцять років існування суверенної держави українська зовнішня політика не змогла позбавитись залежності від впливів з боку основних суб'єктів геополітики, насамперед Сполучених Штатів Америки, Європейського Союзу та Російської Федерації, які продовжують виступати визначальними чинниками зовнішньополітичних стратегій нашої країни.

Особливо показовими є впливи Росії, які мають здебільшого циклічний характер. Нині, зокрема, українсько-російські відносини знову переживають період інтенсивного розвитку й поглиблення, що може змінитись за декілька років у разі заострення і невирішеності конфліктів економічних інтересів між

українським та російським великим бізнесом, а також обраної зовнішньополітичної стратегії української влади на європейську інтеграцію.

Втім, новий цикл зовнішньої політики України нині характеризується зближенням з Росією, врахуванням побажань Євросоюзу без нав'язливого наміру отримати гарантії членства в найближчій перспективі та збереженням доволі стриманих відносин зі Сполученими Штатами Америки з огляду на зменшення ролі вектора євроатлантичної інтеграції України. При цьому нинішня українська влада намагається віднайти баланс у трикутнику Росія–Євросоюз–США попри деяке зміщення зовнішньополітичних акцентів у бік Москви.

Після відверто прозахідного курсу зовнішньої політики, який здебільшого декларувався, аніж реалізовувався за часів президентства В. Ющенка, Україна знову повертається до політики багатовекторності з основним акцентом на поглиблення відносин з Росією. Водночас, в нинішньому світі, що динамічно змінюється внаслідок розгортання фінансово-економічної нестабільності та енергетичних проблем, з'являються нові ризики і виклики для Української держави, на які багатовекторна зовнішня політика без чітко визначеного курсу не зможе дати відповідь. В умовах посилення «валютних війн», економічного протекціонізму, інтенсивного розвитку інформаційних та інноваційних технологій Україна потребуватиме реалізації ефективної зовнішньої політики для збереження перспектив існування як суб'єкта культурно-цивілізаційного процесу в Європі та світі.

У цьому контексті доцільно детальніше розглянути зміни зовнішньополітичних пріоритетів України, пов'язані зі зміною політичної команди на вищих щаблях української влади.

З приходом на посаду Президента України 25 лютого 2010 року Віктора Януковича та подальшими кадровими ротаціями у провідних органах вищої державної влади країни розпочався процес «перезавантаження» зовнішньополітичної стратегії держави.

На європейському напрямку визначальною відмінністю зовнішньої політики нової влади стала євроінтеграція та європеїзація України при дотриманні максимально дружніх, прагматичних відносин з Росією. На думку нинішнього глави МЗС України К. Грищенка, це дозволило не лише покласти край розвитку кризи у відносинах з Російською Федерацією, а й ство-

рити більш струнку логіку європейської інтеграції України. З точки зору чинного глави української дипломатії, нормалізація відносин зі східним стратегічним партнером при збереженні європейського змісту реформ та відданості європейським цінностям — це єдино можливий ключ до більшості внутрішніх і зовнішньополітичних проблем нашої країни та єдиний шлях уникнути її розколу [1, с. 5].

Відмінністю нинішньої української влади від попередньої став більший прагматизм у політиці, зокрема у зовнішній. На європейському напрямі це втілюється у позицію, за якої Україна як європейська демократія має абсолютне право стати членом Європейського Союзу (ЄС), коли буде до цього готова. Таке формулювання зняло роздратування з боку провідних членів ЄС, в першу чергу — Франції та Німеччини, щодо необхідності надання гарантій членства в Євросоюзі для України на середньо- чи довгострокову перспективу. То ж нині Берлін та Париж у відносинах з Києвом акцентують свою увагу на більш прикладних проблемах, передусім економічного характеру [12].

Кардинально відмінним від часів попередньої влади став підхід Президента України В. Януковича до відносин з Російською Федерацією, які знову перемістились на найбільш пріоритетну позицію. Так протягом першої половини 2010 року щомісяця відбувалися зустрічі з вищим російським керівництвом, що в результаті втілюється у пакет підписаних двосторонніх угод та домовленостей в різних сферах життя. Найбільш гучним політичним документом стали «Харківські угоди», підписані президентами обох країн, що пролонгували перебування ЧФ РФ в Криму до 2042 року в обмін на економічні преференції у питанні ціни на російський газ.

Одним з ключових кроків нової влади у формуванні зовнішньополітичних цілей та завдань стало прийняття Верховною Радою та підписання В. Януковичем Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», який набув чинності 20 липня 2010 року. Закон визначає принципи внутрішньої політики у сфері розвитку державності, місцевого самоврядування і стимулювання розвитку регіонів, формування інститутів громадянського суспільства, у сфері національної безпеки та оборони. Також визначаються принципи внутрішньої політики в економічній і соціальній сферах, екології і техногенної безпеки, гуманітарній сфері. Законом також визначаються принципи

зовнішньої політики держави. Заключними положеннями закону вносяться зміни до Закону «Про основи національної безпеки України». Зокрема, зі статті 6 цього закону з числа пріоритетів національних інтересів виключається інтеграція України в євроатлантичний простір безпеки. У статті 8 Закону «Про основи національної безпеки України» з основних напрямів державної політики у питаннях національної безпеки вилучається пункт про забезпечення повноправної участі України в Організації Євроатлантичного договору [11, с. 4–5].

Після набуття чинності згаданим законом нова влада на законодавчому рівні закріпила позаблоковий статус України. Він заснований на трьох базових принципах: неучасті у військових союзах чи блоках; активної ролі при обговоренні проблем європейської безпеки; формування власного підходу у відносинах з ЄС та Російською Федерацією. Передбачається, що параметри позаблоковості українська влада визначатиме самостійно. При цьому наразі механізмів, які забезпечували б фактичну реалізацію цього статусу, немає, їхня розробка має стати першочерговим завданням відповідних державних структур. Зокрема, статус позаблоковості не передбачає перебування іноземної військової бази на території держави, в той час як термін перебування Чорноморського флоту Російської Федерації в Криму відповідно до «Харківських угод» продовжено до 2042 року.

Уточнюючи своє розуміння статусу позаблоковості України, закріпленої Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», чинний глава зовнішньополітичного відомства України К. Грищенко відзначає, що нинішня позаблоковість робить Україну відкритою, а не закритою, у тому числі для співробітництва з НАТО. Крім того, позаблоковий статус України, на його думку, виступає прагматичним інструментом реалізації національного і геополітичного потенціалу української нації. Стверджується, що політика стратегічного балансування не повинна перемістити НАТО вниз у шкалі пріоритетів української зовнішньої політики [1, с. 5].

Окреме питання — ставлення нової влади до євроатлантичної інтеграції нашої держави. Фактично Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» зняв із зовнішньополітичного порядку денного України питання про вступ до НАТО. Додамо, що зазначений закон залишає для України можливість входження в регіональні системи безпеки. Враховуючи чіткі

акценти на зближення з Росією, не виключено, що нове українське керівництво зупинить свій вибір на підвищенні співпраці з Організацією договору з колективної безпеки (ОДКБ), де Російська Федерація відіграє ключову роль. На думку деяких фахівців, реалізація цього сценарію остаточно унеможливить для України перспективу інтеграції в НАТО. У будь-якому разі, самим лише прийняттям закону проблему дефіциту безпеки для України наразі не вирішено, необхідно наповнити його положення практичним змістом.

Ще одним характерним для нової української влади зовнішньополітичним наміром є модернізація України, за аналогією з масштабною програмою Президента Російської Федерації Д. Медведєва. Модернізація країни у розумінні чинної влади пов'язана зі ствердженням на міжнародній арені через розбудову, передусім, потужної економіки. Наскільки вдасться втілити цю тезу у практичне життя, стане зрозумілим вже за декілька років. Водночас, виступаючи в Брюсселі на дискусії «Україна: новий президент, нова зовнішня політика?», яка була організована Центром європейських політичних досліджень та Фондом Дж. Маршалла, К. Грищенко відзначив, що «нова траєкторія зовнішньої політики України охоплює Брюссель, Москву та Вашингтон, а також виходить за межі зазначених столиць». З точки зору керівника українського МЗС, політична асоціація і економічна інтеграція з ЄС, стратегічні відносини з такими партнерами, як Російська Федерація, США, Китай, прагматичне і взаємовигідне співробітництво з іншими країнами є пріоритетами, які не суперечать один одному, а зовнішню політику, яка втілює їх, слід вважати єдиним способом виживання в сучасному світі [4, с. 3].

Окремо варто зупинитися на зміні характеру і стану українсько-російських відносин. Після інавгурації В. Януковича наприкінці лютого 2010 року розпочався процес нормалізації українсько-російських відносин, зумовлений як позитивним сприйняттям особи українського президента з боку російського керівництва, так і передвиборчими зобов'язаннями лідера Партії регіонів, направленими на встановлення більш тісних і дружніх відносин з Росією.

У зв'язку з цим новий український президент розпочав застосування нового зовнішньополітичного підходу до відносин з Росією. Утім, одразу з'явилися і передумови для майбутніх кон-

фліктів інтересів сторін та можливого охолодження відносин. Вони полягають у тому, що Москва прагнула від В. Януковича комплексної ревізії двосторонніх відносин, включаючи відмову від західних інтеграційних проектів (ЄС і НАТО) на користь російських, зокрема Митного союзу, ЄврАзЕС та, ймовірно, ОДКБ. Без цього російське керівництво не пішло й не піде на серйозні поступки в економічних питаннях. Практичного втілення це набуло під час травневого (2010 р.) візиту Д. Медведева в Україну, на якому представники великого бізнесу висунули прохання щодо дозволу Росії на транзит середньоазійського газу російською територією для України, однак отримали відмову Президента Російської Федерації.

Зі свого боку, В. Янукович, розбудовуючи відносини з Росією, одразу зробив акцент на селективній, вибірковій ревізії, — перегляду, в першу чергу, підпали газові угоди, отримання преференцій для експортерів сировини, товарів та послуг на російському ринку, режим кордонів і статус Азово-Керченської акваторії та інші питання в обмін на перегляд української політики в гуманітарних питаннях, поступки у пролонгації перебування ЧФ РФ в Криму тощо. Результат — протягом 2010 року обсяги українського експорту в Росію зросли більше ніж на 75% [3, с. 4].

Наразі у трикутнику Україна–Росія–ЄС нова українська влада спробує досягти балансу між європеїзацією України, з одного боку, та максимально дружніми, прагматичними відносинами на російському напрямі — з іншого. Ця концептуальна ідея одержала формулу «3+1», озвучену у Посланні президента Верховній Раді України у квітні 2011 р.

Політичні оглядачі ЗМІ та аналітики припускають думку, що для нинішньої Росії важливо окреслити свій вплив на Україну, причому таким чином, щоб це визнали міжнародні гравці, в тому числі ЄС і НАТО [10]. Це завдання вже майже реалізоване, що призводить до позбавлення України самостійної зовнішньої політики, зменшення поля для маневру, зокрема й у безпековому напрямі. При цьому сама Росія продовжує досить активно розвивати відносини з НАТО, обговорювати нові формати безпеки у Європі.

На сьогодні динамічний темп розвитку двосторонніх відносин дещо уповільнюється, що зумовлено, в першу чергу, посиленням конфліктів інтересів в українських бізнес-колах,

орієнтованих на чинну владу, на тлі масштабного приходу російського капіталу в Україну. Першим сигналом було скасування приватизаційного рішення про передачу російському «Брянськмашзаводу» компанії «Луганськтепловоз». Нині це питання розв'язано на користь росіян. Каменем спотикання могло стати питання приватизації «Укртелекому», на який претендувало декілька російських інвесторів, їх конкурентами виступали також представники українського великого бізнесу. Як відомо, приватизація об'єкту відбулася, але очікуваного конфлікту бізнес-інтересів не сталося. Натомість виникли нові, пов'язані з газовими угодами, підписаними у 2009 році.

Водночас з російської сторони наростає роздратування небажанням чинної української влади зробити остаточний вибір на користь Москви з відповідною її участю у комплексі російських інтеграційних проєктів. Особливо гостро питання остаточного визначення зовнішньополітичної позиції України постане, вочевидь, в середині 2011 року, коли робитимуться основні ставки на російські президентські вибори 2012 року.

У разі продовження чинною українською владою політики стратегічної багатовекторності, Москва може розпочати новий варіант тиску із застосуванням традиційного набору заходів вже на Президента України В. Януковича та його управлінську команду. Частково — це вже відбувається у формі позбавлення України статусу країни-транзитера енергоресурсів до країн-членів Європейського Союзу [9]. Зокрема, попри тривалі переговори між Києвом та Москвою, остання продовжує активно розвивати проєкт будівництва газопроводу «Південний потік», який більше ніж наполовину зменшить щорічні обсяги транспортного російського газу до країн-членів ЄС українською територією. Паралельно російські компанії відмовились від реверсного використання українського нафтопроводу Одеса–Броди, змушуючи В. Януковича та уряд України шукати можливості заповнення українських транзитних нафтових потужностей за рахунок азербайджанської, казахстанської та венесуельської нафти.

Враховуючи суттєві зміни на російському напрямі українського зовнішньополітичного курсу, постає питання про перспективи розвитку відносин України та ЄС.

Європейський вектор зовнішньої політики, остаточною метою якого є інтеграція у Євросоюз, формально був і залишається для української влади не лише геополітичною стратегією,

а й цивілізаційним вибором. Актуальність євроінтеграційного напрямку для України зумовлена й економічними чинниками. Зокрема, за даними віце-прем'єр-міністра України С. Тігіпка, 80% інвестицій, що надійшли в Україну, походженням з ЄС. Важливо завважити, що сьогодні понад 30% обсягів української зовнішньої торгівлі припадає також на Євросоюз [7, с. 4].

На відміну від попередньої команди, яка страждала на своєрідний «євроромантизм», багато говорячи, але нічого не роблячи для реалізації європейського вибору, нинішня влада сповідує стиль ділового прагматизму. Його характерною ознакою є наголос на практичних питаннях, які цікавлять як державу загалом, так і пересічного громадянина країни зокрема. З-поміж них особливо важливими є Угода про Асоціацію, включно із зоною вільної торгівлі, та безвізовий режим. Про це йшлося на саміті Україна–ЄС, що проходив у Брюсселі 22 листопада 2010 року, де було схвалено План дій стосовно безвізового режиму.

Одним з вищезазначених кроків поглиблення відносин з ЄС є реалізація Угоди про Асоціацію, яка дає можливість перевести відносини Україна–ЄС з формату партнерства та співробітництва до поглибленої філософії, яка базуватиметься на засадах політичної асоціації та економічної інтеграції. Водночас ця Угода дає конкретні рекомендації щодо необхідних дій з адаптації українського законодавства для створення зони вільної торгівлі. Наразі на цьому шляху українська сторона прийняла закони про державні закупівлі та про захист персональних даних, доповнення до чинного закону про Національний банк України тощо.

Проте на цей час Україна має низку зауважень до позиції Європейського Союзу стосовно переговорів навколо створення зони вільної торгівлі. Передусім це стосується відмови від експортних субсидій у двосторонній торгівлі та скасування механізму встановлення вхідних цін на сільськогосподарську продукцію, а також питання тарифних квот і мита. Крім того, на переговорах з керівниками ЄС українські політики регулярно відстоюють позицію щодо необхідності відмовитися у вільній торгівлі від інструментів торгового протекціонізму.

Всі вищезазначені питання були вкотре обговорені під час візиту до Києва комісара ЄС з питань торгівлі Карела де Гухта, який відбувся наприкінці жовтня 2010 року і на якому представник Євросоюзу озвучив можливість використання Україною перехідного періоду для інтеграції до внутрішнього ринку ЄС.

Було також чітко заявлено, що переговори щодо угоди про зону вільної торгівлі завершаться у будь-якому випадку не раніше літа 2011 року [2, с. 3]. При цьому слід зважати на те, що на ринок країн ЄС наразі довозиться лише 1% товарів з України, в той час, як імпорт з Євросоюзу в Україну, навіть за існуючих митних тарифів, становить 30%.

Наслідком створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС може стати те, що 80% продукції українського виробництва отримають доступ до європейського ринку, а українські споживачі — можливість купувати товари з країн Євросоюзу за нижчими від нинішніх цінами [5, с. 6].

Щодо програми «Східного партнерства», то, за словами В. Януковича, для України це, скоріше, тактичний засіб, а не стратегічна мета. Нині перспективи поглиблення відносин між Україною та ЄС залежать від низки дій кожної зі сторін. Від України Брюссель, в першу чергу, очікує на реальні зрушення у сфері боротьби з корупцією, налаштування ефективної системи реадмісії, облаштування кордонів системами антропометричного контролю, створення нового сучасного типу українського паспорта та неухильне дотримання демократичних принципів та норм тощо. Від ЄС для Києва важливо зафіксувати остаточне рішення Брюсселю, що на Україну може поширюватися принцип, який застосовується до низки держав без статусу кандидата, але з безвізовим режимом і цілою низкою свобод у торгівлі з країнами ЄС.

Таким чином, листопадовий саміт 2010 р. став важливим кроком у розвитку взаємовідносин між українською та європейською сторонами. Зокрема, під час його проведення сторони оцінили хід переговорів з Угоди про Асоціацію та про створення зони вільної торгівлі, а також з питань регіонального співробітництва у відносинах з Росією, Білоруссю, врегулювання Придністровського конфлікту, запровадження безвізового режиму. У зв'язку з цим, як було зазначено, схвалено План дій з візової лібералізації для України, який визначає всі технічні умови, які повинна виконати Україна для забезпечення прогресу у напрямку введення безвізового режиму. Водночас серед експертів та політичних оглядачів ЗМІ домінує слухна, на наш погляд, думка, що скасування візового режиму з ЄС навряд чи буде можливо зробити раніше, ніж через 3–5 років. Адже мова йде про ухвалення Україною необхідного законодавства та державних програм у сферах, охоплених візовим режимом: безпека

документів, що передбачає впровадження біометричних даних; боротьба з нелегальною міграцією; реадмісія; громадський порядок та безпека; зовнішні відносини [8, с. 3].

Загалом президент Європейської комісії Ж.М. Баррозу та президент Європейської Ради Г. ван Ромпей надали позитивну оцінку 14-му саміту «Україна–ЄС», згадавши про широкі перспективи для співробітництва. У цьому контексті 2011 рік європейська сторона вважає важливим для завершення переговорів з укладання Угоди про Асоціацію, пов'язує цей процес із розвитком демократії в Україні. У відповідь В. Янукович запевнив, що Україна виконає все необхідне для завершення переговорів про Асоціацію і виконання Плану дій з надання безвізового режиму вже в 2011 році [6]. Втім, в умовах подальшого розвитку фінансово-економічних кризових процесів у світі, прагматичний підхід все більше матиме пріоритетне значення для ЄС, особливо в контексті розбудови тісних стосунків з Росією, що означатиме посилення уваги Європи саме на прикладних економічних, а не на політичних питаннях у розбудові відносин з Україною. Водночас нинішня українська влада відкрито заявляє, що очікує від ЄС поступового відкриття свого ринку та поширення на Україну чотирьох свобод – свободи руху товарів, послуг, капіталів та людей. У разі відсутності чітких сигналів з боку Брюсселя стосовно перспективи задоволення українських очікувань можна прогнозувати, що акценти зовнішньої політики України активніше почнуть зміщуватися у східному напрямку.

Зроблений аналіз річного перебування при владі команди В. Януковича дає підстави для наступних висновків. Перше, головним пріоритетом сучасної зовнішньої політики України є поглиблення стосунків з Російською Федерацією на прагматичній основі, яка для нинішньої української влади проявляється у домінуванні економічного порядку денного двосторонніх відносин.

Друге, перспективи європейської інтеграції України, розвиток її відносин з ЄС сьогодні визначає нова позиція української влади, за якою «приєднання до ЄС лише тоді, коли Україна буде до цього готова». Це дозволяє зняти «роздратованість і втому від України» з боку Франції і Німеччини, а також більше зосередитись на реалізації таких практичних кроків, як створення зони вільної торгівлі, підготовка Угоди про Асоціацію та запровадження безвізового режиму. При цьому варто відзначити, що політики ЄС позитивно сприймають нормалізацію відносин України та Росії.

Третє, питання євроатлантичної інтеграції України набуває меншого значення у зовнішній політиці держави у зв'язку з прийняттям Закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України», де інтеграція в НАТО на законодавчому рівні знята, натомість за Україною закріплено позаблоковий статус. Водночас, на нашу думку, відносини з Альянсом продовжуватимуться. Підсилює таку думку підписання Президентом України 18 листопада 2010 року Указу «Про забезпечення продовження конструктивного партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору», відповідно до якого при Президентові України діятиме Комісія з питань партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору, вводиться інститут національних координаторів з питань партнерства України з Організацією Північноатлантичного договору у сферах зовнішньої політики та економіки, оборони та військовій сфері, ресурсного (фінансового) забезпечення, а також у сферах безпеки та права.

З огляду на домінування російського напрямку у зовнішній політиці та гальмування процесу інтеграції України у НАТО, можна припустити, що відносини нашої держави із США носитимуть менш інтенсивний характер. Хоча ситуація може змінитися після президентських виборів у Росії, які відбудуться 2012 року. Зокрема, у разі переобрання Д. Медведєва Вашингтон, імовірно, збільшить зовнішньополітичну активність на українському напрямі, що зумовить відповідну реакцію з боку Києва.

Не можна виключати й того, що на тлі нових ризиків і загроз, що постають у світі внаслідок інтенсивних змін під впливом глобальної фінансово-економічної нестабільності, Україна для реалізації ефективної зовнішньої політики приділятиме більшу увагу азійському напрямку, де провідну роль відіграє Китай, а також регіонам Латинської Америки, які частково зможуть відкрити нові перспективи для розвитку української економіки.

1. Грищенко К. За межами шахівниці / Костянтин Грищенко // Дзеркало тижня. — 2010. — № 27. — 17 липня — 6 серпня. — С. 5.

2. ЄС пропонує найвищий рівень лібералізації // Урядовий кур'єр. — 2010. — № 202. — 29 жовтня — С. 3.

3. Карасьов В. Україна–Росія: несиметричне партнерство / Вадим Карасьов // Дзеркало тижня. — 2010. — № 11. — 20–26 березня. — С. 4.

4. Нова траєкторія зовнішньої політики // День. — 2010. — № 195. — 27 жовтня. — С. 3.
5. Переговори про зону вільної торгівлі з ЄС затягуються // Голос України. — 2010. — № 204. — 30 жовтня. — С. 6.
6. Президент Єврокомисії назвав успішним и результативним саммит Україна — ЄС [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.interfax.com.ua/rus/pol/54073>.
7. Репетиція перед самітом «Україна—ЄС» // Голос України. — 2010. — № 208. — 5 листопада. — С. 4.
8. Сірук М. Ще один крок до ЄС, або які сподівання покладають у Брюсселі на Януковича / Микола Сірук // День. — 2010. — № 214. — 23 листопада. — С. 3.
9. Толстов С. Новый курс Украины спасет ее от дефолта / Сергей Толстов [електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ng.ru/courier/2010-05-17/11_ukraina.html.
10. Україна и Россия открыли новую страницу экономических отношений [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.voanews.com/russian/news/Analysis-and-perspectives/Russia-Ukraine-Gas-Deal-2010-04-30-92524839.html>.
11. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI // Голос України. — 2010. — № 132. — 20 липня. — С. 4–5.
12. Top U.S. diplomat: Ukraine can have good relations with Russia, U.S., EU simultaneously [електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.interfax.com.ua/eng/main/52957>.

У статті йдеться про зміни пріоритетів у зовнішній політиці України після завершення президентських виборів на початку 2010 року. При цьому аналізуються відмінності політики В. Януковича порівняно із зовнішньою політикою України за часів президента В. Ющенка. Окрема увага приділена зовнішньополітичним змінам на російському та європейському напрямом, а також окреслені перспективи подальшого розвитку відносин з ЄС та Росією. Також розглянуто прийнятий статус позаблоковості України з можливими наслідками для політичного розвитку держави.

THE MODERN PRIORITIES OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY

The article deals with the changes of priorities in foreign policy of Ukraine after the finish of presidential election at the beginning of 2010. The differences of Victor Yanukovich's policy compared to the foreign policy of President Victor Yushchenko are being analyzed. The separate attention in the article is paid to the changes in foreign policy on European and Russian directions and the perspectives of relations with European Union and Russian Federation are given. Besides, the accepted status of non-alignment of Ukraine is researched with forecasting of possible consequences for the political development of the country.